

III miejsce

spośród placówek z Mazowsza

autor: **Monika Krawczyk**, nauczycielka historii
w Zespole Szkół Publicznych w Jelonkach

Temat zajęć: Powstań Polsko, skrusz kajdany- Powstanie Listopadowe.

klasa VI. szkoły podstawowej

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ: 45 minut

Realizowane treści podstawy programowej: Formy walki o niepodległość.

CELE LEKCJI:

Uczeń:

- ▶ zna datę powstania listopadowego,
- ▶ zna i posługuje się pojęciami i nazwami: *noc listopadowa*, *Arsenał*, *Olszynka Grochowska*, *Wielka Emigracja*;
- ▶ wymienia postacie związane z powstaniem listopadowym: Piotr Wysocki, w. ks. Konstanty, gen. Józef Chłopicki, gen. Józef Sowiński;
- ▶ zna miejsca bitew powstania listopadowego: Warszawa, Wawer, Grochów, Ostrołęka, Iganie, Stoczek;
- ▶ opisuje sytuację panującą w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego;
- ▶ omawia okoliczności wybuchu powstania listopadowego;
- ▶ podaje przyczyny Wielkiej Emigracji po upadku powstania;
- ▶ analizuje materiał ikonograficzny oraz mapę.

METODY PRACY:

rozmowa nauczająca, praca z tekstem, burza mózgów, praca z mapą i ikonografią

FORMY PRACY:

indywidualna, z całą klasą, praca w grupach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

materiał tekstowy, mapa, ikonografia, brystol, karty pracy

Część wprowadzająca:

- czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu i celów lekcji,
- rekapitulacja wtórna: Nauczyciel prosi wskazanego ucznia o przypomnienie okoliczności powstania Królestwa Polskiego.

Część realizacyjna:

- nauczyciel wyjaśnia, że było ono całkowicie zależne od Rosji, a królem był car rosyjski. Królestwu nadano konstytucję. Kraj miał też własne wojsko, w urzędach mówiono po polsku, działał nawet sejm. Rozmowa nauczająca przybliżająca okoliczności wybuchu powstania.
- nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy (losowanie karteczek z numerami 1,2,3), rozdaje materiał tekstowy i prosi o zapoznanie się z nim uczniów. Następnie nauczyciel rozdaje brystol na którym uczniowie wykonują plakat.
Grupa 1 - przyczyny wybuchu powstania listopadowego
Grupa 2 - najważniejsze wydarzenia powstania listopadowego (bitwy, do pomocy mapa)
Grupa 3 – skutki powstania
- nauczyciel obserwuje postępy w pracy i w razie potrzeby pomaga. Po wykonaniu zadania uczniowie umieszczają swoje plakaty na klasowej gazecie dotyczącej powstania listopadowego

- nauczyciel rozdaje wszystkim uczniom karty pracy, na których uczniowie wpisują odpowiedzi na cztery pytania. Wspólne odczytanie odpowiedzi.
- praca z materiałem ikonograficznym - nauczyciel rozdaje każdej z grup 5 ilustracji ukazujących sceny z powstania listopadowego lub ważne postaci z tego okresu oraz ich opisy. Zadaniem uczniów jest dopasowanie podpisów do ilustracji. Wspólne odczytanie odpowiedzi.

Część podsumowująca:

- rekapitulacja pierwotna: uczniowie odpowiadają na pytania nauczyciela:
 - Jakie były główne przyczyny wybuchu powstania listopadowego?
 - Co wydarzyło się w noc listopadową?
 - Kim byli Piotr Wysocki, w. ks. Konstanty, gen. Józef Sowiński?
 - Wymień skutki upadku powstania listopadowego?
 Nauczyciel nagradza uczniów plusami za aktywność na lekcji.

Załącznik nr 1

Tekst - POWSTANIE LISTOPADOWE

W dniu 29 listopada 1830 roku podchorążowie Szkoły Podchorążych Piechoty w Warszawie pod wodzą ppor. Piotra Wysockiego poderwali naród polski do walki o wolną i niepodległą Polskę.

Główną przyczyną wybuchu Powstania Listopadowego była sytuacja wewnętrzna Królestwa Polskiego – łamanie konstytucji przez cara Mikołaja I, cenzura i represje wobec środowisk patriotycznych. Kroplą, która przelała „czarę goryczy” stały się plany użycia polskich żołnierzy do tłumienia rewolucji w Belgii i Francji.

Pełnię władzy wojskowej w Królestwie Polskim sprawował Wielki Książę Konstanty. Wymagał on ścisłego przestrzegania regulaminów, dużej dokładności w służbie i doskonałego opanowania musztry.

Powstanie, przygotowane przez Sprzysiężenie Podchorążych, na którego czele stał ppor. Piotr Wysocki, rozpoczęło się wieczorem 29 listopada 1830 roku w Warszawie atakiem na Belweder – rezydencję namiestnika Królestwa Polskiego – Wielkiego Księcia Konstantego. Niestety zamach nie powiódł się. Generalicja polska sprzeciwiła się powstaniu i próbowała spacyfikować nastroje rewolucyjne. Podchorążych wsparła natomiast część wojska oraz lud Warszawy. Momentem przełomowym okazało się zdobycie Arsenалу, co pozwoliło na uzbrojenie ludności cywilnej.

Początkowo na głównodowodzącego powstania (od 5 grudnia) powołano gen. Józefa Chłopickiego, który nie wierzył w jego sukces i chciał doprowadzić do ugody z carem. Był zwolennikiem delegacji wysłanej do Petersburga, na czele z księciem Ksawerym Druckim-Lubeckim. Gdy car zdecydował się na siłowe rozwiązanie kwestii powstania, Chłopicki podał się do dymisji.

Powstanie jednak rozszerzało się na cały kraj. Wodzem naczelnym został Michał Radziwiłł, a od dnia 26 lutego gen. Jan Skrzynecki.

W dniu 6 lutego 1831 r. silna 127-tysięczna Armia Rosyjska z 348 działami, składająca się z dwóch korpusów piechoty, dwóch korpusów jazdy i korpusu grenadierów, przekroczyła granice Królestwa Polskiego. Siłami rosyjskimi dowodził feldmarszałek Iwan Dybicz.

Do Królestwa Polskiego została również wysłana gwardia z zadaniem użycia do ewentualnych działań nad Renem, a także 2. Korpus Piechoty pod dowództwem gen. Piotra Pahlana II z zadaniem obsadzenia Litwy i Białorusi. Ww. związki operacyjne nie podlegały rozkazom feldmarsz. Iwana Dybicza.

Ponadto do dyspozycji feldmarsz. Dybicza był oddany korpus rezerwowy pod dowództwem Wielkiego Księcia Konstantego, który wycofał się z Królestwa po wydarzeniach z Nocy Listopadowej.

Celem strategicznym Rosjan było zdobycie Warszawy, stąd też zbliżające się siły rosyjskie prawego skrzydła i centrum miały przekroczyć Bug pod Wyszkiem i koncentrycznie uderzyć na Warszawę. Plany te jednak pokrzyżowała odwilż, stąd też nastąpiła korekta planów rosyjskich co do kierunku głównego uderzenia. W myśl podjętych decyzji ofensywa miała być przeprowadzona po Szosie Siedleckiej.

Po zwycięskich starciach pod Stoczkim (14 lutego) i Wawrem (19-20 lutego), wojska carskie zostały ostatecznie powstrzymane na przedpolach Warszawy w krwawej bitwie o Olszynkę Grochowską (25 lutego).

Wiosną strona polska przystąpiła do ofensywy. Polskie zwycięstwa pod Dębem Wielkim (31 marca) i Iganiami (10 kwietnia) przekreśliła jednak klęska w bitwie pod Ostrołęką (26 maja). Również próby wzniecenia powstania na Litwie, Białorusi, Ukrainie zakończyły się niepowodzeniem.

Tymczasem Iwan Paskiewicz – głównodowodzący wojskami rosyjskimi po śmierci Dybicza, przekroczył dnia 21 lipca 1831 r. dolną Wisłę i od zachodu zbliżał się ku Warszawie. W dniu 6 listopada Rosjanie ruszyli do szturm na stolicę. Po zaciętych dwudniowych walkach, mimo bohaterskiej obrony, oddanie Warszawy stało się nieuniknione. Rano w dniu 8 listopada wojska rosyjskie wkroczyły do miasta. Większość walczących jeszcze oddziałów Wojska Polskiego oraz władze powstańcze przekroczyły w dniu 5 października 1831 roku granicę pruską i udały się na emigrację.

W wyniku klęski Powstania Listopadowego ograniczono autonomię Królestwa Polskiego. W 1832 r. została odebrana konstytucja, a wprowadzano tzw. Statut Organiczny, zlikwidowany też został Sejm. Od 1833 r. car wprowadził na ponad 20 lat, stan wyjątkowy. Żołnierzy powstania wcielono do wojska rosyjskiego. Szlachta z terenów wschodnich, a także opanowanych powstaniem, została pozbawiona majątków i przesiedlona do innych guberni. Wiele majątków zostało skonfiskowanych.

Załącznik nr 2

KARTA PRACY

Odpowiedz na pytania.

1. Kto stanął na czele spisku podchorążych i doprowadził w dniu 29 listopada 1830 r. do wybuchu powstania przeciwko Rosji?

.....

2. Jak nazywał się brat cara, naczelny wódz Wojska polskiego w latach 1815-1830, sprawujący władzę w Królestwie Polskim?

.....

3. Jakie imię nosił car, który został zdetronizowany (pozbawiony władzy w Królestwie Polskim) przez sejm 31 stycznia 1831 r.?

.....

4. Który z polskich generałów zginął w czasie obrony Warszawy, broniąc reduty na Woli we wrześniu 1831r.?

.....

Podpisy do ilustracji:

BITWA O OLSZYNKĘ GROCHOWSKĄ.

ZAJĘCIE ARSENAŁU.

ATAK NA BELWEDER.

OBRONA WARSZAWY.

EMILIA PLATER.

GEN. JÓZEF SOWIŃSKI.

Projekt współfinansują

